

залишення заяви без розгляду (ч. 5 ст. 130 ЦПК України). В той же час за п. 6 ч. 1. ст. 207 ЦПК України самої лише наявності третейської угоди для цього не достатньо, необхідно, щоб до початку з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами від відповідача надійшло заперечення проти вирішення спору в суді загальної юрисдикції, на що звернув увагу і Пленум Верховного Суду України у своїй постанові «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» від 12. 06. 2009 р. № 2 [3, с. 4].

За частиною другою статті 5 Закону України «Про третейські суди» спір може бути переданий на вирішення третейського суду до прийняття компетентним судом рішення у спорі між тими ж сторонами, з того ж предмета і з тих самих підстав.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що наявність компетенції третейського суду для розгляду певної справи між конкретними сторонами спору не автоматично скасовує компетенцію державного суду по розгляду цього ж спору, а лише за наявності волевиявлення однієї із її сторін. Однак у будь-якому випадку компетенція третейського суду не може виникнути за відсутності третейської угоди. Разом із тим, сторони не позбавлені можливості впливати на компетенцію державного суду і можуть укласти третейську угоду до закінчення розгляду справи судом.

Література

1. Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 р. // ВВР, 2004, №35, ст. 412.

2. Рішення Вінницького міського суду Вінницької області від 10.02.2014 р. № 127/25067/13-ц [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: [http://www. reyestr. court. gov.ua/Review/37242420](http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37242420).

3. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12. 06. 2009 р. № 2 // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 8. – С. 3-12.

Л. В. КРАСИЦЬКА

Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРАВО НА ОДЕРЖАННЯ СУМ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ, ЯКІ НАЛЕЖАЛИ СПАДКОДАВЦЕВІ

Згідно зі ст. 1218 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Відповідно до ст. 1227 ЦК України суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з

тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї, а у разі їх відсутності — входять до складу спадщини. У ЦК України не розкривається зміст поняття «інші соціальні виплати», тому існує різне тлумачення такого оціночного поняття, як «інші соціальні виплати». Варто зазначити, що питання спадкування права на соціальні виплати, які за життя належали спадкодавцеві, у доктрині права досліджувалося фрагментарно.

Одним із спірних питань правозастосовної діяльності є питання віднесення до соціальних виплат, які належали спадкодавцеві та які можуть бути об'єктом спадщини, права на переплачені суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. На сьогодні існує нотаріальна практика видачі свідоцтв про право на спадщину з включенням до складу спадщини права на переплачені фізичною особою – підприємцем за своє життя суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Також існує й судова практика щодо визнання недійсними свідоцтв про право на спадщину в частині включення до спадкового майна переплачених фізичною особою – підприємцем за своє життя сум єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Так, рішенням Єнакіївського міського суду Донецької області від 04. 07. 2013 у справі № 230/6658/13-ц позов Управління Пенсійного фонду України в м. Єнакієве до ОСОБА_2 про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину було задоволено. Визнано недійсним свідоцтво про право на спадщину від 08 травня 2013 року в частині включення до спадкового майна єдиного соціального внеску у сумі 4288 грн. 36 коп., який належав померлій ОСОБА_3 та знаходиться в управлінні Пенсійного фонду України в м. Єнакієве [1]. Натомість рішенням апеляційного суду Донецької області від 30. 07. 2013 у справі 230/6658/13-ц рішення Єнакіївського міського суду Донецької області від 04 липня 2013 року скасовано, у позові управління Пенсійного фонду України в м. Єнакієве Донецької області до ОСОБА_1 про визнання частково недійсним свідоцтва про права на спадщину відмовлено [2]. При цьому в мотивувальній частині судового рішення зазначено, що наявність переплати у розмірі 4288,36 грн. при внесенні суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування вказує про належність цієї суми померлій особі – підприємцю ОСОБА_3, після смерті якої цю суму успадкував відповідач за законом. Суд першої інстанції на це не звернув уваги і дійшов хибного висновку про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину за законом, виданого ОСОБА_1 державним нотаріусом Другої Єнакіївської нотаріальної

контори, в частині внесення складовою спадщини – єдиного соціального внеску в сумі 4288,36 грн.

Щодо соціальних виплат, які належали спадкодавцеві і які можуть входити до складу спадщини, В. І. Крат слушно зауважує, що навіть поверховий аналіз дозволяє встановити, що «під одним дахом» у ст. 1227 ЦК України об'єднані різноманітні за своєю природою види прав, які набуваються членами сім'ї спадкодавця. І навряд чи можна беззастережно стверджувати, що всі вказані у ст. 1227 ЦК України права мають соціальне призначення або ж відносяться до соціальних виплат [3, с. 118]. На його думку, системний аналіз законодавства з урахуванням особливостей, виокремлених при розгляді прав, перелічених у ст. 1227 ЦК, дозволяє стверджувати, що критерієм, який має братися за основу при визначенні інших соціальних виплат, повинен бути особистий характер певного права. Крім особистого характеру того чи іншого права, звісно, необхідно, щоб право на такі суми виникло у спадкодавця, але не було ним здійснене [3, с. 125]. О. А. Сурженко зауважує, що існують і такі майнові права, які здатні переходити у спадок, але їх перехід може бути обмежений на підставі прямої вказівки закону. Прикладом є ст. 1227 ЦК, за якою позначені в ній права вимоги (виплати нарахованих, але не отриманих спадкодавцем сум заробітної плати, стипендії, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом тощо) підлягають виплаті тільки членам сім'ї спадкодавця, тобто незалежно від того, чи є вони спадкоємцями. І тільки у разі відсутності членів сім'ї зазначені майнові вимоги входять до складу спадщини [4, с. 160].

Аналізуючи цивільне законодавство щодо визначення об'єктів, які входять до складу спадщини, можна дійти висновку, що право на надмірно переплачені суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, як й інші соціальні виплати, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, входять до складу спадщини згідно зі статтями 1218, 1227 ЦК України, якщо ці суми не були одержані протягом шести місяців з часу відкриття спадщини членами сім'ї померлого.

Література

1. Рішення Єнакіївського міського суду Донецької області від 04.07.2013 у справі № 230/6658/13-ц [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32291711>

2. Рішення апеляційного суду Донецької області від 30. 07. 2013 у справі 230/6658/13-ц [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33459029>

3. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих

судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 12: Спадкове право / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Серія «Коментарі та аналітика». – Х.: Страйд, 2009. – 544 с.

4. Харьковская цивилистическая школа: грани наследственного права: монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеный, В. И. Крат и др.; под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. – Х.: Право, 2016. – 608 с.

В. А. КРОЙТОР

Харківський національний університет внутрішніх справ

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ РІВНИХ ПРАВОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ СТОРІН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ефективне використання сторонами своїх процесуальних прав прямо впливає на розвиток судового процесу та його завершення, а в кінцевому результаті – на виконання основних завдань цивільного судочинства. Тому належний захист стороною своїх суб'єктивних матеріальних прав та інтересів залежить від дотримання принципу рівноправності сторін у цивільному судочинстві. Засобами й умовами, які забезпечують реалізацію даного принципу, є гарантії принципу рівноправності сторін у цивільному судочинстві. Проте в науковій літературі дослідженню даного питання не приділялося належної уваги [3, с. 79].

У змагальному процесі результат розгляду справи залежить від обставин реальної можливості сторони здійснити судовий захист своїх прав (обізнаності у питаннях права, можливості мати судового представника для здійснення професійного судового представництва, матеріальний стан тощо). Логічно, що рівноправність сторін може бути забезпечена рівносильністю сторін у доказовій діяльності, але це можливо не завдяки підвищенню ролі суду у доказовій діяльності, а завдяки розвитку процесуальних гарантій прав сторін для урівноваження таких процесуальних цінностей, як рівноправність та суддівська незалежність. Шлях розвитку процесуальних гарантій зводиться до створення високоякісної системи процесуальної правової допомоги [2, с. 194].

Рівноправність сторін у цивільному процесі є необхідною умовою забезпечення змагального типу судочинства та одночасно змагальність виступає формою реалізації рівних можливостей сторін для захисту своїх прав, що характеризує судочинство як справедливе.

У літературі, що присвячена дослідженню практики Європейського суду з прав людини, зазначається, що «принцип рівності сторін, який передбачає справедливий баланс між сторонами процесу, є основною характеристикою права на справедливий суд і невід'ємним аспектом права на змагальний процес» [4, с. 41].